UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato in primam Digesti Veteris Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Quod cum eo, qui in aliena potestate est negotium gestum esse dicitur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96393

Visual Library

de acqui.poſ.vbi etiam alle.no.per Cy.in l.ei qui.C.quod cū eo. ⁊ limita per Pau.d Ca.in l.j.§.exercitorem.⁊ vide hic Bart. in l.j.ij.nuntiatio.d ope.no.nun.⁊ in l.poſt dotem.in vj.lectu. Dy.ſ. ſolu.matri.

b ALEX.¶ Sufficit. Adde gl.in l.quecunque.ff. de procu. quam alle.Bal.in l.j.in fi.C.de ſent. Vide plene in l.j.§.nuntiatio.d ope.no.nuntia.

---

a De tributoria actione.[a] Rubrica iii.

ADDITIO.

a POMA.¶ De tributoria actione. Pro intellectu huius tit. vide Alex.in l.poſt dotem.ff.ſolu.ma.

¶ Gloſſ.continuat.

LEX I.

HUius quoque. De eo, quod contractū eſt in merce peculiari cū eo,qui eſt in alteri⁹ poteſtate, eo ſciente,competit tributoria. Verbum merces, accipitur gn̄aliter, ⁊ verbū peculiare,nulla facta deductione, ⁊ verbum ſcientia,pro patiētia, ⁊ verbum poteſtatis ſeu poteſtate,etiam generaliter accipitur. h.d.¶ No.gl.ſuper verbo,omnes. ¶ No.quod ex vno contractu nemo dicitur negotiator,de quo dixi in l.legatis.in prin.de leg.iij. Sic qui ſemel mercatur,non dicitur mercator.

LEX III.

SEd ⁊ ſi ſeruus.

§. Quod ſi alter. Vnius ſcientia non preiudicat ignoranti. Item actionis natura facit inſolidum ſcientem etiam deducere.h.d.

§. Si ſeruus. Ad euidentiam huius §. ſcias,quod hoc edictum habet duo capita. Primum prouidet contra ſcientem tantum. Secundum contra doloſum,⁊ incipit ſecundum caput in l.illud.§.ſi cuius.ſ.eo.ſed hic §.tractat de vtroque miſtim.⁊ h.d. Dolus tutoris ⁊ curatoris non nocet his,quorum negotia adminiſtrāt, niſi quatenus ſunt locupletiores,⁊ tunc tenentur cedere actionem, ſed ipſorum adminiſtrantium ſcientia ſufficit ad hanc actionem ; pupillorum vero,⁊ adultorum dolus ipſis nocet,ſʒ ſcientia nō ſufficit,procuratoris vero dolus,⁊ ſcientia nocet.h.d.

LEX V.

PRocuratoris.

§. Si vicarius. Si ſint plures quorum vnus eſt dominus,alius quaſi domin⁹ vtriuſque ſcientia ⁊ ignorantia contemplatur, vt inducat hanc actionem.h.d.

§. Mercis nomine. Cōtrahentes tantum circa merces habent actionē, contrahentes in poteſtate deducunt debitum eis etiam extra cauſam mercis,niſi creditores ratione pignoris preferantur, ⁊ ſole merces, vel quod ex eis eſt redactum,veniunt in tributum. h.d.vſque ad §.ſi plures.

a **§. Si plures.** [a] Si plures ſint negotiationes vel vna,ſed plura loca; plures ⁊ ſeparate fient contributiones.h.d.

ADDITIO.

a POMA.¶ Si plures. Vide Ro.ſingu.cccclxxxj.vide allegata pulchre per Areti.conſi.lvij.

a **§. Plane.** [a] Creditores habentes perſonales actiones vocātur in tributum.⁊ habentes reales ſuū integrum conſequūtur.h.d. Vide gl.que eſt ſuper verbo in tributum venire,⁊ no eā.⁊ adde in fi.ibi qui in naui.dic,ſed ibi fuit pecunia ad emptionem ſpecialiter numerata,hic ſecus ſecundū Guli.⁊ Pet.⁊ no.per Cy.C.qui pot.in pig.hab.l.licet.⁊ per gl. in l.j.C.de rei ven.⁊ ibi etiam per Cy.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Plane. Vis gl.in l.qd quis.de priuilegijs creditorū.

§. Tributio. Creditores accipientes,cauent ſe redituros alijs creditoribus emergentibus,⁊ etiam ipſe,qui petit,ſi vult peculio renuntiare. h.d.cum prin.l.ſeq.vſque ad ver.ſi cuius dolo.

LEX VII.

ILlud quoque cauere.

§. Si cuius dolo. Hic iuriſconſultus incipit tractare de ſecunda parte edicti, ſcʒ, quando actio tributoria datur propter dolum domini commiſſum in male contribuendo. Ex dolo cōmiſſo in male,vt nihil contribuendo,⁊ h.d. ne tenetur.h.d.¶ No.tributoriam dari propter dolum ſicut in precedentibus datur propter ſcientiam. Item no. quod minus eſt,nihil eſt.tamē iſta loquutio eſt impropria, q2 comparatiuū iſtud non relinquit poſitiuum in extremis.

§. Hec actio. Actio iſta non eſt de dolo:ideo datur perpetuo,ſʒ eſt propter dolū,nec purgatur per actionem ex contractu:ideo heres tenetur inquantū ad em peruenit.

LEX IX.

QVod in herede.

a **§. Eligere.** [a] Quādo ad idē competūt plures actiones, cogitur quis eligere vnam, nec poterit poſtea redire ad aliam, ſecus ſi plures actiones competunt ad diuerſa,h.d. Et hoc §.colligitur p Dy. ⁊ per glo.vna regula,de regulis que impediunt cumulationē,vt no.p gl.in l.edita.C.de eden.⁊ per Dy.in c.nullus pluribus.de reg.iu.in vj.hoc aūt,qd hic de electiōe dicit eſt verum,niſi actor reddatur incertus ex facto rei nolentis eum certificare,vt l.j.§. q2 autem.ſ.quorum lega. Item quod ſ.ſubijcitur, q̄ non poteſt habere regreſſum ad aliam,intellige niſi per reſtitutionē in integ.ex cauſa iuſti erroris.l habebat ſ.tit.j.

ADDITIO.

a ALEX.¶ Eligere. Et materiam huius §.quam hic no examinatam p Bar.poſt Dy.in l.j.§.vū queritur.ſ.d publi.⁊ in l.edita.C.d eden. Et adde q̄ ſi eligat vnam actionem cui eſt preſcriptū,nō impedit redire ad aliam,cui non ſit preſcriptum,ſecundum Bal.in l.ſi predium.de edil.act.⁊ ad hoc no.per gl.vide no. Bal.in materia.l.j.maxime in iij.opp.C.d fur.⁊ de materia hui⁹ §.vide per Dy.in l.in prouinciali.de ope.no.nunc.in §.j.adde,vt per Ro.cōſi.cxxxiij.¶ POM. Pro declaratione vide Are.cōſi. xix.Alex.in l.cum proponas.poſt Bart.ibi col.j.d tranſac.idē Alex.in l.edita.C.de eden.

§. Si ſeruo. Tenetur heres, qui ſeruo dedit libertatem ſine cautiōe,vel deductione,⁊ ex hoc ſuo dolo tenetur in ſolidum.h.d.

LEX XI.

ALiquando. Secundum diuerſa accidentia quandoqʒ melius eſt intētare actionem de peculio,quam tributoriam.h.d.

LEX XII.

ALius duntaxat. De peculio deducitur id, ad qd quis ex doloſa difficultate tenetur.h.d.

---

a Quod cum eo,[a] &c. Rubrica vi.

¶ Ad euidentiam huius tituli debes ſcire quod ſecundum rigorem iuris ciuilis filiusfamilias contrahens obligatur,l.tam ex contractibus.ſ.de iudic.propter cauſam tamen emancipat⁹, vel aliter a poteſtate patris liberatus propter ſtatus mutationem,videtur quodammodo nouus homo, ⁊ ab illa obligatione de rigore iuris liberatur, verum pretor videns contrahentem cum filio eſſe deceptum propter iſtam capitis diminutionem, reſtituit contra ipſum filium vtilem actionem,⁊ hoc fecit ſ.per titulum ſeu in titulo de capitis diminutione,poſtea pretor cō-

b ſiderauit q̄ multum grauauerat filium[b] reſtituendo contra eum vtilem,ideo ſuum edictum in hoc tit.limitauit,vt illa vtilis reſtituta in ſex caſibus,qui ponuntur in hoc titu.non detur inſolidum,ſed quatenus facere poteſt.vt videbitis in l.ij.⁊ per totum,hoc eodem titu.

ADDITIONES.

a ALEX.¶ Quod cum eo. An iſte titulus hodie ſit correctus, vide Ang.⁊ Imo.in l.⁊ exheredatum.de re iudi.

b ALEX.¶ Grauauerat filium. Sed quid ſi creditor eſt pauperior,vtrū filius tenebit inquantum facere pōt? Vr̄ q̄ inſolidū. ſicut dicimus in marito,⁊ vxore,vt tenent Bar.⁊ doc.in l.maritum.ſo.mā. In contrarium facit,q2 cum creditor in vno ſit releuatus,vcʒ q̄ reſtituitur ſibi actio vtilis contra filium, vt dicit hic Bar.ergo dʒ in alio grauari,arg.in l.eum qui.de iureiur. Et hoc vltimum ſequitur Bal.in l.ij.C.quod cum eo.quod no.⁊ fuit in vxore ⁊ marito dictum Gul.in l.diuortio.de ne.geſt.tʒ,q̄ tūc non habet priuilegium,ſʒ Iaco.de Bel.in ſua.q.diſputata inci. lex dicit,ſol.mat.⁊c.dicit q̄ ſi maritus ⁊ vxor eſt pauper, dicit ipſe puto,ſʒ territus loquor,tamen ſic iudicarem, q̄ debeat maritus,vel eius liberi pro dimidio condemnari.

Lex

LEX PRIMA.

Omnia. Iuriſconſultus hic ſe continuat.

LEX II.

Ait pretor. In ſex caſibus hic expreſſis fi-liuſfam. ſui iuris effectus tene-tur, inquantum facere poteſt. h. d.

LEX III.

Sed an hic. In hac actiõe deducitur quod debetur creditorib⁹ priuilegiatis, vel poſtea contrahentibus, non alijs. h. d.

LEX IIII.

Sed ⁊ ſi ex parte. Inſtitucus ex parte non modica, poteſt conueniri inſolidum, vel pro hereditaria portione, ⁊ interdum habet beneficium, ne conueniatur vltra quam facere poſſit. h. d.

a **§. Interdum.** a Propter mẽdacium perdit qu's beneficium. Item in actionibus de-ſcendentibus ex delicto ceſſat hoc beneficium. h. d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Interdũ. Uide Bar. in l. ſi dubitet. §. i. ĩ. de fideiuſſo.

§. Soli autem. Beneficium huius edicti non trãſit ad heredem filij h. d.

§. Sed an etiam. Iſte §. intelligitur duob. mo. tene primam lect. ſecundum quam h. d. In actione temporis ratio habetur, ⁊ ſententie tempus inſpicitur. h. d.

§. Is qui de peculio. Qui ſemel egit nõ põt iterum eadem actione ex noua adiectione agere niſi prehabita reſtitutione ex cauſa iuſti erroris. h. d. quod dic vt l. habebat. in prin. ſ. titu. ij.

LEX V.

1 ☞ Filiuſfamilias effectus ſui iuris contra quem petitur execu
tio inſtrumẽti per eum celebrati tempore, quo erat in poteſtate
poterit opponere exceptionem, ⁊ beneficium huius edicti.

Si filius. Beneficium huius edicti habet locũ etiam contra actionem iudicati. h. d.
1 ¶ No. † quod filijfa. contra quos petitur executio in-
ſtrumenti, ſui iuris effecti poſſunt opponere beneficiũ
huius edicti in caſibus ſ. expreſſis. Sed quero, quid ſi ſtatutũ
a dicat a quod contra inſtrumentum non poſſunt opponi, niſi cer-
b te exceptiones, an iſta poterit opponi? b Rñ. aduertendum, ꝙ
hec exceptio non opponitur contra inſtrm, ſed contra executionem: nam non impugnat inſtrumentum ſicut nec ſententiam, ſed limitat executionem. vnde ponderanda eſſent verba ſtatuti, an dicant, quod non poſſit opponi contra inſtrumentum, an vero dicant contra executionem inſtrumenti. Hoc etiam verum videtur propter ceſſionem. Nam ſi ſtatutum dicat quod non poſſit opponi contra exceptionem, non admitteretur ceſſio.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Statutum dicat. Uide Feli. in c. exceptionem. ver. item fallit. de excep. Ro. conſi. ccc. Soci. conſi. cxxj.

b ALEX. ¶ Poterit opp. Uide p doct. in l. j. C. de iur. ⁊ fac. igno. ⁊ vide Ange. ⁊ Imo. in l. ſi fideiuſſores. §. idẽ rñdit. ſ. de fideiuſſ.

a **§. Sed ſi filio.** Fideicommiſſarius a vniuerſalis in effectu heres eſſe videtur. h. d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Fideicommiſſarius vniuerſalis habetur loco heredis: intellige tamen vt per Bald. in aut. ex cauſa. de libe. pret. ⁊ dixi poſt Bar. in l. j. §. de illo. ff. ad Trebel. ⁊ per Bal. in repe. c. ſi pater. de teſta. in vj. ⁊ vide hic per Pau. de caſt.

LEX VI.

* **Eum qui.** Propter mendaciũ perditur iſtud beneficium. h. d.* Nota arg. huius legis, quod ſtulti ſunt illi, qui faciunt aliquem filiũfamilias procuratorem: q2 ſi ſtipulatur non querit ſibi, vt hic, ⁊ ſ. de inſtit. l. j. ⁊ de donat. l. filius. ⁊ l. ſi filius. ⁊ l. quecũq3. Nec obſtat, ꝙ eam poteſt cedere, quia quomodo cedet, id quod non habet. Sed tamen poſſet agere aduerſus patrem, vt ſibi ce-
* deret, argu. ſ. de dona inter vi. ⁊ vxo. l. ſi predia. §. j.*

LEX VII.

1 ☞ Conuentus licet non teneatur niſi in quantum facere poſſit,
tamen libellus admittitur ſi petatur inſolidum.

a **Pater filio.** a Poteſt agi contra heredes p hereditaria portione, vel cõtra filium inſolidum, ſed in condemnatione filius habebit huius edicti beneficiũ. h. d. ¶ † No. ꝙ licet actio b de-
b tur inquantũ q̃s facere põt, tñ admittit libellus, ſi petat inſolidũ. Ille autẽ, qui conuenitur, debebit excipere de ſuo beneficio.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Pater filio. Uide Cep. caut. xv. incip. ſi quis filius.

b ALEX. ¶ Licet actio. Per Bart. in l. ſi dubitet. in §. filius. ff. de fideiuſſ.

LEX VIII.

1 ☞ Inſtitorem preponere quis videtur ſola patientia.
2 Sententia poteſt confirmari ex noua cauſa.

1
a **Titianus.** † Ex ſola patientia a videtur q̃s inſtitorẽ preponere. Itẽ iudex appellationis poteſt ſentẽtiam confirmare ex noua
2 cauſa. h. d. ¶ † No. primo, quod ex patiẽtia b videtur
b quis aliquem preponere, vt ſ. de exerc. l. j. §. i. Secun
do not. quod ſententia poteſt c confirmari ex noua cauſa.* quod
* tene menti pro lege, qui teſtamento. ſ. de excuſ. tut. iuncta l. ſi ex-
* preſſim. de appellat.*

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Ex ſola patientia. Uide in l. quicunq3. de inſti. Bal. in l. ij. C. ad mace. ⁊ i ru. C. de exer. ⁊ in ru. C. ꝺ ꝯſt. pe. ¶ POMA. Uide ad declarationem Alex. conſi. xliiij. vo. ij. ⁊ conſil. cxx. vol. v.

b ALEX. ¶ Patientia. Intellige, ac ſingulariter limita, vt per Bal. in l. ſi is, ad quẽ. de acqui. here. ⁊ Mod. Inſti. de actioni. §. curare. Item limita, vt p Bal. in l. j. C. de condi. inde. ⁊ dixi poſt Bart. in l. diuus. ſ. de re iudi. ⁊ vide Inn. de app. c. bone. ꝙ not. Bar. in l. ſi expreſſim. in pñc. in vlti. co. ſ. de appe. ⁊ de forma ſnie vide que dixi in l. per hãc. de tẽpo. app. vide Bart. in d. l. ſi is ad quem. ⁊ quod ibi dixi, videlicet quod iudex poteſt ratificare primam ſententiã, que fuit lata ex cauſa incongrua, ſecus ſi ex falſa. Limita hãc legẽ procedere, niſi prius pceſſus fuiſſet ineptus, ſeu nullus, ſecundum Bal. in l. ij. in xiiij q. de reſcin. vendi.

c POMA. ¶ Sententia poteſt. Uide Oldr. conſil. cxxx. ad fin. Felin. in c. cum cauſa. de re iudica.

* CLAV. ¶ Noua cauſa. Uide alias concord. per Alex. conſil. lxxviij. vol. j. ⁊ vide eundem Alexan. in l. non ſolum. §. morte. ſ. de ope. no. nun. Felin. in c. cum M. Ferrarienſis. de conſtit. ⁊ c. cum ſolicitudinem. de appellat.

---

a Ad ſenatuſconſultum a Macedonianum. Rub. vi.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Ad ſenatuſcon. Limita iſtum titu. per Iaſ. in l. frater a fratre. in gl. j. mag. ff. de condi. inde. ⁊ ad declarationem huius titu. vide Iaſon. in §. actiones autem. Inſti. de actio. Et an huic beneficio poſſit renũtiari, vide Bar. in l. ſi quis pro eo. ver. quarto dico. ff. de fideiuſſ.

¶ Gloſſ. continuat.

LEX PRIMA.

1 ☞ Prefatio denotat mentem ⁊ rationem legis condentis.
2 Senatuſconſultum Macedo. non tollit actionem ipſo iure, ſed parat exceptionem.
3 Contractui quando apponitur, promitto bonum nomen facere, quid ſignificat.

a **Verba ſenatuſconſulti.** a
* Primo incipit ponere verba ſenatuſconſulti.] Quero iuxta materiam iſtam, quid, ſi filius iurauerit, nunquid ligabitur iuramento, ⁊ habeat locum authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. vendit. Iſtam queſtionem mouet Columbus gloſſator illius §. item ſacramenta. c. j. de pac. tenen. ⁊ iura. firmand. in vſib. feudorum. ⁊ latiſſime dixi in l. ſi quis pro eo. in princ. ſ. de fideiuſſo. ita quod poſſit contra eum fieri executio, non obſtante ſenatuſcon-
* ſulto Macedoniano.] ¶ No. ex hac prefatione, ꝙ Senatuſcon
b ſultum b non eſt factum principaliter in fauorẽ filiorumfa. ſed in
c in odium feneratorũ, vt colligitur ex hac prefatione, c ⁊ ſic no. ꝙ
1 † ex prefatione legis colligitur ratio, ⁊ mens condentis. Facit
ff. de here inſti. l. ſi. ꝙ eſt multum vtile p ſtatutis reformandis.
2 ¶ Secũdo no. ex † iſtis verbis, d ne actio, petitioq3 daretur, q2
d nõ tollitur ipſo iure actio, ſed paratur exceptio, vt patet ex verbis hic poſitis, ⁊ per omnes leges huius tit. ⁊ ſ. ad velleia. l. ij. ſ. ad trebe. l. j. §. j. ⁊ hoc verum in ciuilibus, ſed in criminalibus hec verba important vt ius accuſandi ſit ipſo iure ſublatum, vt l. j.
3 de aleato. facit l. ſi ſeruus. C. de his qui ad eccl. confu. † Ulti. no. illa verba, bonum nomen ⁊c. quod facit pro verbis, que apponuntur quotidie in contractu ceſſionis, ſi promiſit bonum nomẽ facere, ⁊c. quod hic ſumitur.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Uerba ſenatuſconſulti. In quibus caſib⁹ non h3 locũ iſte titulus, vide C. e. l. ij. ⁊ iij. ⁊ ſignãter Bal. in l. Macedoniani.